

Les solucions lingüístiques proposades per Televisió de Catalunya

La llengua de TV3

Josep Gifreu

El fet que periòdicament sigui qüestionada la llengua de TV3 i dels altres canals de Televisió de Catalunya (TVC) indica fins a quin punt la batalla per la llengua està al centre de tots els fronts. Amb una assiduitat de gota malaia, certs sectors intel·lectuals i mediàtics van llançant dards enverinats contra el nucli dur de l'única televisió de referència per a l'espai del català al món. Cal dir que alguns professionals i alguns programes col·laboren a la cerimònia de la confusió. Però crec que es tracta o bé de casos esporàdics o bé de casos que poden fer avançar el debat sobre aspectes importants com el model de llengua en certs gèneres, la fricció amb el castellà, la creació d'argots, etc.

La manifestació més recent d'aquest debat s'ha produït a propòsit de les estrenes de dues obres de ficció televisiva en ple *prime time* de TV3. Es tracta de la minisèrie *La Mari* i del telefilm *Mònica*. Alguns dels comentaris suscitats per les opcions lingüístiques aplicades a les dues obres, per cert ben distintes, mereixen una especial atenció. Aquests comentaris, tanmateix, no poden obviar ni el conjunt de la política lingüística de TVC en general, ni algunes de les solucions, sovint més que problemàtiques, que la direcció de TVC ha acceptat per a alguns programes d'entreteniment, com per exemple, *Una altra cosa*.

En el marc d'un article d'opinió, com aquest, no hi ha lloc ni per a l'anàlisi en profunditat de les opcions en curs ni menys per a la condemna taxativa d'algunes opcions que qualificaria de problemàtiques. També aquestes mereixen de ser examinades una per una tenint en compte el quadre d'usos sociolingüístics certament complex, contradictori i dinàmic en què s'ubiquen els públics de TV3. Ara bé, ¿significa això que caldria acceptar com a correcta qualsevol opció en determinats programes pel sol fet d'aconseguir objectius com una bona audiència o una suposada penetració entre sectors joves? Tot val per l'audiència en l'ús, abús i substitució, si cal, de la llengua de TVC?

Al meu entendre, els tres exemples mencionats delimiten bé el camp d'acció on les opcions i els usos lingüístics dels canals de TVC plantegen més dubtes. I on segurament es donen les situacions no prou codificades. Abans d'entrar en consideracions particulars sobre els tres casos, vull fer constar la immensa tasca desenvolupada per TVC en la consolidació d'unes actuacions lingüístiques per fixar un model de llengua modern i adequat als

diferents registres i usos dins la programació d'una televisió. Evidentment, aquesta preocupació havia començat abans de TV3, amb les primeres programacions de TVE a Catalunya pel circuit catalano-balear (curiós circuit vist des d'ara!). Però ha estat al llarg dels vint anys de TVC i especialment des de la creació el 1985 de la Comissió de Normalització Lingüística de TVC, que el model de llengua de TV3 s'ha perfilat i consolidat. El fruit madur fou la publicació el 1995 d'*El català a TV3*. Llibre d'estil, compendi del conjunt de treballs anteriors dedicats a fixar la fonètica i la morfologia. El gran

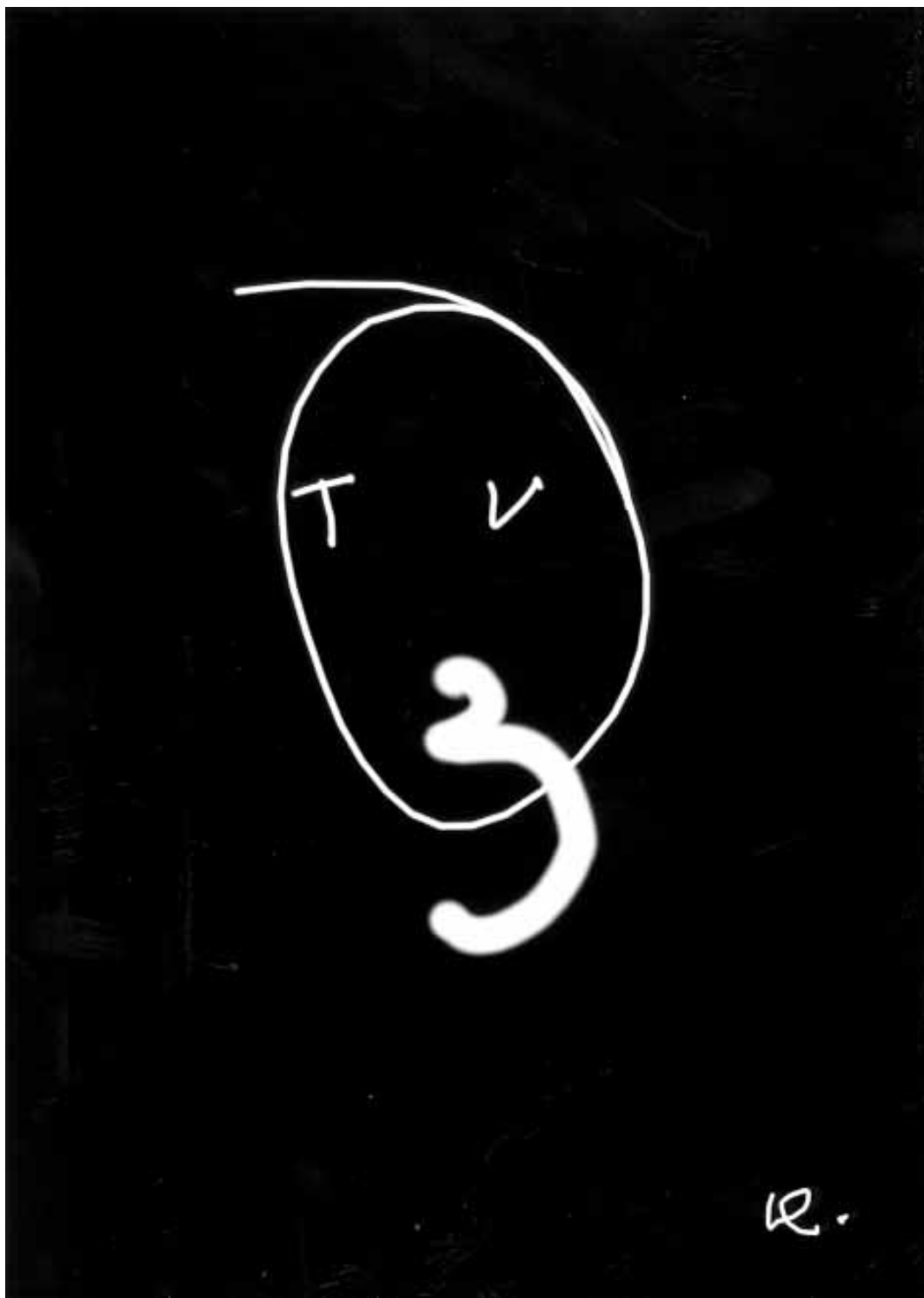
al català central. Una proporció que en els darrers anys s'ha intentat compensar amb la incorporació de professionals i veus més representatives de les altres variants. En qualsevol cas, el model de llengua en tot l'ampli ventall d'informatius de TVC, inclosos els esports, resulta força modèlic i d'una eficàcia comunicativa evident.

Ara bé, una altra cosa són les orientacions aplicables en altres grans gèneres, i especialment en la ficció i l'entreteniment (deixaré la publicitat per a un altre dia). En matèria de ficció, sigui de factura televisiva o cinematogràfica, la política de TVC ha estat ben clara des de sempre: el doblatge al català és la norma. Gràcies a TVC vam sentir *Dallas* en català a mitjans dels

no hagués estat per TVC, encara estaríem a les baceroles del doblatge audiovisual. I aquí, les actituds puristes entorn del doblatge són insostenibles: quan els altres canals presents subtulin i no doblin, TV3 també s'ho haurà de plantejar.

Per això mateix sorprèn ara sentir veus discrepant amb l'opció de la direcció de TVC de doblar també al català un telefilm com *Mònica*, interpretat per protagonistes que solen expressar-se en castellà com Ana Fernández i Antonio Resines. L'excusa que cal respectar la llengua d'uns actors castellans consagrats perquè a Catalunya tothom entén el castellà no s'aguanta. Aquest argument ens portaria o bé a una pràctica lingüística de TV3 totalment bilingüe o bé a obligar tothom que intervé a TV3 a usar el català perquè, com asseguren les enquestes, l'absoluta majoria de la població de Catalunya comprèn també el català. El cas de *La Mari*, parlada en un 80 per cent en castellà, deixà plantejada (més que no resolta) la possibilitat d'usar la solució bilingüe en la ficció. La necessitat del guió, com se sol dir, la voluntat de realisme, a més de la coproducció amb Canal Sur, podrien fer d'aquesta obra i opció l'excepció raonable que ratifica la norma.

Finalment, el vast camp de l'entreteniment queda lluny de solucions plausibles des del punt de vista de les opcions lingüístiques de TV3 i del model de llengua. És un camp absolutament essencial d'abordar des de la preocupació per la llengua. Però de forma serena i sense dramatismes. A més, TVC ja ha acumulat una llarga i fecunda experiència creativa en la programació d'entreteniment i d'humor per poder establir recomanacions i fer-les complir. El cas mencionat de *Una altra cosa* reuneix un conjunt d'elements de l'espectacle televisiu, i també de pràctiques i rutines lingüístiques, que el fan especialment idoni per ser considerat alhora un gran programa d'entreteniment i un antimodel des del punt de vista de la dignificació pública del català. Tampoc aquí no cal ser purista i exigir a l'Andreu Buenafuente que parli com els noucentistes. Però proposa un pendent que és fàcil de baixar: el que va de la indefinició lingüística a la incorporació de barbarismes i a la fonètica apitxada, de la pèrdua del sentit de la llengua a la bilingüïtació, i finalment a la substitució. I no obstant, hi ha o hi ha hagut programes d'entreteniment (*Plats bruts*, *Jet lag*, *Set de nit*, etc.) que poden aportar opcions plausibles per conciliar bé l'humor, la diversió, la conya, i un model de català digne i divertit.

mèrit d'aquest compendi incloïa també una limitació: la seva pretensió bàsica era satisfer les necessitats d'orientació lingüística en l'àmbit dels informatius. Una altra limitació d'aquest compendi és la seva opció (absolutament majoritària, entorn d'un 90 per cent) per l'estàndard corresponent

80, però sobretot hem tingut accés en català al gran cinema de Hollywood i d'arreu del món, a les produccions de la BBC i a les animacions japoneses. En general, el model del doblatge al català de pel·lícules i sèries es deu a l'esforç i les orientacions de TVC passades a traductors i empreses de doblatge. Si